

Een schitterende verkenning van
liefde, verraad en moraal in het Penang
van de jaren twintig

TAN TWAN ENG
HET HUIS
MET DE
DEUREN

ROMAN

PROLOOG

Lesley

Doornfontein, Zuid-Afrika, 1947

Een verhaal kan, net als een bergvogel, een naam meevoeren tot voorbij de wolken, zelfs tot voorbij de tijd zelf. Dat zei Willie Maugham tegen me, vele jaren geleden.

Hij is al heel lang niet in mijn gedachten verschenen, maar nu ik op deze herfstochtend vanaf mijn *stoep* naar de bergen staar, hoor ik zijn dunne, droge stem, met zijn onberispelijke dictie, zo correct, zoals alles aan hem. In mijn herinnering zie ik hem weer op zijn laatste avond in ons oude huis aan de andere kant van de wereld, wij tweeën op de veranda achter het huis, zacht pratend, de vollemaan een rond bootje van licht stuurloos boven de zee. Alle anderen in het huis lagen al in bed. Toen het ochtend werd, vertrok hij per schip vanuit Penang, en daarna heb ik hem nooit meer gezien.

Tienduizend dagen en nachten zijn er sinds die avond de eindeloze rivier afgedreven. Nu woon ik aan de oever van een andere zee, een zee van stil steen en zand.

Een half uur eerder zat ik op de *stoep* te ontbijten toen ik beneden op de bergkam een vertrouwde gedaante de steile, stoffige weg op zag fietsen. Ik volgde hem met mijn ogen toen hij over de helling verscheen en freewheelend langs de met populieren omzoomde oprit naar beneden kwam. Bij de *stoep* stapte hij af en zette hij zijn fiets op de standaard.

‘Goeiemôre, mevrouw Hamlyn,’ riep hij.

‘Môgge, Johan.’

Hij haalde een pakketje uit zijn fietstas, liep de *stoep* op en

gaf het aan me. Het was ingepakt in stevig pakpapier en dichtgebonden met een touwtje dat er twee keer omheen was gewikkeld, maar ik kon zien dat het een boek was. Robert was inmiddels al bijna negen jaar dood, maar zijn post – catalogi en geschenken van antiquarische boekhandelaren in Londen, nieuwsbrieven van zijn clubs – bleef hiernaartoe druppelen lang nadat ik de afzenders over zijn dood had bericht.

‘Het is niet voor meneer Hamlyn,’ zei Johan. ‘Het is voor u.’

‘O?’ Ik tastte mijn zakken af naar mijn leesbril, zette hem op en tuurde door mijn wimpers naar de naam die op het pakje was getypt: mevrouw Lesley C. Hamlyn.

Heel even bleef ik naar mijn eigen naam staren. Afgezien van de maandelijkse brief van mijn zoon in Londen kon ik me niet heugen wanneer ik voor het laatst post had ontvangen die aan mij was geadresseerd.

Johan wees naar de postzegels. ‘Gekke vogel.’

‘Het is een neushoornvogel,’ zei ik. Met zijn grote, gebogen snavel en een zware, hoornachtige kuif zag hij er grappig uit. Hij zat op een tak boven de woorden B.M.A. MALAYA.

‘Bewaart u ze voor me?’

Ik keek hem verbaasd aan. ‘Wat? O ja, natuurlijk.’ Ik legde het pakje op de tafel. ‘Een kopje thee, Johan?’

Hij schudde zijn hoofd. ‘Ik heb vandaag een volle postzak.’ Hij draaide zich om en wilde vertrekken, maar ik hield hem tegen. ‘Wacht even, Johan.’ Ik liep haastig het huis in en kwam even later terug met een papieren zakje. ‘Een paar *koeksusters* voor je.’

‘*Baie dankie!* Die van u zijn het lekkerst, zelfs nog lekkerder dan die van *tannie* Elsie.’

‘Laat haar dat maar niet horen.’

‘Ja, ze is nog steeds nijdig dat u de prijs voor de beste *melktert* hebt gewonnen op de *kerkbazaar*. Ze zei tegen mijn moeder dat u eigenlijk niet eens aan de wedstrijd had mogen meedoen.’

Zelfs na vijftig jaar waren er nog altijd mensen in het district die me als een buitenstaander beschouwden.

Johan bekeek me met een licht bezorgde blik op zijn gezicht. Hij knikte naar het pakje dat hij me had gebracht. ‘Toch geen slecht nieuws, hoop ik?’

Ik gaf geen antwoord. Hij stapte op zijn fiets en verdween over de weg, terwijl ik hem nakeek. Ik liep terug naar de tafel, ging zitten, haalde het pakje naar me toe en bestudeerde het. Er stond geen retouradres op, maar uit de poststempels, die waren uitgelopen als oude tatoeages, maakte ik op dat het in de loop van september 1946 vanuit Penang verzonden was. De wirwar van overlappende adressen in verschillende handschriften had op de een of andere manier mijn verwaaide spoor opgepakt: het pakje was naar Roberts oude advocatenkantoor in Londen gestuurd, voordat het naar onze notaris in Kaapstad was doorgestuurd en het me, bijna een half jaar nadat het in Penang was gepost, op deze schapenboerderij vijftig kilometer buiten Beaufort West had gevonden.

Ik sneed het touwtje door met mijn fruitmesje, stak de punt in de vouw van de verpakking en scheurde het pakje open met twee of drie snelle halen. De hoek van een boek kwam tevoorschijn. Ik trok het pakpapier los tot de titel zichtbaar werd: *The Casuarina Tree* door W. Somerset Maugham.

Verder zat er niets in het pakje – geen brief, geen kattenbelletje. Ik pakte het boek en draaide het om. Robert verzamelde eerste drukken en hij had alle boeken van Willie Maugham: zijn romans en zijn verhalenbundels, de toneelstukken en de essays. Het kwam bij me op dat het boek dat ik in mijn handen hield ook een eerste druk was. De kleuren van de tropische bomen en de blauwe hemel op het stofomslag waren al verbleekt.

De inhoudsopgave vermeldde zes verhalen. Ik bladerde naar het laatste verhaal. Terwijl ik zachtjes mompelend de openingsalinea las, werd ik onmiddellijk teruggevoerd naar

Malaya. Ik werd bevangen door een drukkende tropische hitte, benauwend en zwoel, en de doordringende, zilte geur van de wadden bij eb verstopte mijn neusgaten.

Ik controleerde de titelpagina, maar daar stond geen opdracht en ook geen handtekening. Onder de titel was het mysterieus ogende symbool afgebeeld dat Maugham in al zijn boeken zette. Maar dit exemplaar zag er een beetje anders uit: een onbekende hand had er een dunne, zwarte verticale rechthoek omheen getekend die het symbool in het midden omsloot. Het kader werd precies doormidden gedeeld door een andere rechte zwarte lijn, die van boven naar beneden liep.

Verward fronste ik mijn wenkbrauwen.

Een ogenblik later zag ik het en begreep ik wat de lijnen me wilden vertellen. Voorzichtig, alsof ik bang was dat de rechthoek rond het symbool bij een onverhoedse beweging los zou raken, legde ik het boek op de tafel. De opengeslagen bladzijde bolde iets op in een vluchtig briesje en ging toen weer plat liggen. Ik leunde achterover in mijn stoel, met mijn blik strak gericht op het symbool, dit anker dat vastzat in het papier.

Robert en ik waren eind 1922 uit Penang verkast en met een oceanastomer van P&O naar Kaapstad gevaren. We brachten twee aangename weken door in een hotel aan zee voordat we de trein namen naar Beaufort West, een stadje zo'n vijfhonderd kilometer naar het noordoosten. Bernard, Roberts neef, was schapenboer, en op zijn land had hij een bescheiden bungalow voor ons laten bouwen. De bungalow, gewit en afgedekt met een dak van donkergroen geschilderde tinnen golfplaten, stond op een hoge, brede bergkam. Vanaf de diepe, beschaduwde veranda – ik zou er nooit aan kunnen wennen dat de plaatselijke bevolking het een 'stoep' noemde, hield ik mezelf voor – hadden we een onbelemmerd uitzicht op de bergen in het noorden. Die waren een eeuwigheid geleden ontstaan door de laatste rimpelingen van aardverschuivingen, ver-

schuivingen die ver in het zuiden aan de uiterste punt van het continent waren begonnen.

Het was hoogzomer toen we aankwamen, de zon blakerde de aarde. Alles was zo grauw: het perkamenten landschap, de gezichten van de mensen, zelfs het licht. Wat hunkerde ik naar de moessonluchten van de evenaar, naar de steeds veranderende schakeringen van zijn kameleontische zee.

Een week nadat we ons in ons nieuwe huis hadden geïnstalleerd werden we uitgenodigd voor een etentje op de boerderij. De zon boorde zich juist in de bergen toen we vanaf onze bungalow de achthonderd meter ernaartoe liepen. Onderweg moesten we een paar keer stoppen, zodat Robert op adem kon komen. Bernard Presgrave was achtendertig, twaalf jaar jonger dan Robert. Met zijn robuuste uiterlijk en zijn blozende gezicht deed hij me denken aan Robert toen ik pas met hem getrouwd was. Zijn boerderij heette Doornfontein, het soort onheilspellende naam waarbij mijn oude amah Ah Peng somber zou hebben gepreveld: alleen maar vragen om moeilijkheden. Maar Bernard en zijn echtgenote Helena, een evenwichtige en saaie vrouw uit de Kaap, leek het voor de wind te gaan.

De andere gasten – boeren uit de omgeving met hun vrouwen – hadden zich al in de verwilderde tuin achter de boerderij verzameld toen we aankwamen. We sloten ons bij hen aan in een kring onder een kameeldoorn, met kale takken vol dunne witte doorns zo lang als mijn pink. Het gelach en gegil van de kinderen die achter in de tuin speelden weerkaatste door de lucht. Rustend op schragen stond een stel doormidden gesneden olievaten, waarin een houtvuur oplaaide. Op de grill lagen lamskoteletten en worstsnoeren te roosteren. De mannen waren Boeren, grof van gezicht en grof van taal, maar vriendelijk zodra we ze leerden kennen. De sappigste roddel van de avond – een verhaal dat die zomer in het hele district werd uitgekauwd, zoals ik later ontdekte – ging over een rijke Engelsman van middelbare leeftijd en zijn mooie jonge vrouw,

die de afgelopen zomer vanuit Londen naar Beaufort West waren verhuisd.

‘Zijn arts adviseerde hem dat de lucht hier haar goed zou doen,’ zei Bernard, met één oog op de lamskoteletten op de grill. ‘Graham – de man – kocht een stuk land op de boerderij van Jannie van der Walt en heeft daar hun nieuwe woning gebouwd, een kast van een huis. Eerdaags zullen we jullie er mee naartoe nemen, zodat jullie een kijkje kunnen nemen.’ Bernard ging naar de olievaten en draaide de lamskoteletten om. Er droop vet op het vuur waarna er sissend woeste rookwolken de lucht in schoten. ‘De gezondheid van de vrouw verbeterde,’ vervolgde hij, toen hij weer zat, ‘maar op een ochtend, een week of drie geleden, is ze bij hem weggelopen. Ze ging ervandoor terwijl hij nog in zijn bed lag te snurken.’

‘Ze heeft al haar sieraden meegenomen,’ nam Helena het verhaal van hem over, ‘maar ze heeft geen brief achtergelaten voor Graham, de arme man, zelfs geen kattebelletje.’

Bernard grinnikte. ‘Graham kennende zal hij zich waarschijnlijk het kwaadst hebben gemaakt over dat betreurenswaardige gebrek aan manieren.’

‘*Ai*, dat is niet grappig, Bernard,’ zei zijn vrouw.

‘Onze huisarts in het dorp is toevallig diezelfde ochtend ook verdwenen,’ vervolgde Bernard. ‘Hij liet zijn vrouw in de steek. Sindsdien heeft niemand nog iets van hem vernomen.’

Ik keek naar Robert die tegenover me zat; onze blikken kruisten elkaar. ‘Precies het soort gerucht waar Willie van zou hebben genoten,’ zei hij.

‘Willie?’ vroeg Bernard.

‘Somerset Maugham,’ zei Robert.

‘Wie is dat?’ vroeg een van de gasten.

‘Een schrijver,’ zei Robert. ‘Een heel beroemde. Eigenlijk een oude vriend. In Penang heeft hij bij ons gelogeed. Hij heeft beloofd dat hij ons hier zou opzoeken. Als hij komt, zullen we jullie aan hem voorstellen.’

‘Een paar van zijn verhalen bevielen me wel,’ zei Helena. ‘Maar “Regen”...’ – ze vertrok haar gezicht – ‘dat vergeet ik nooit meer.’

‘*Is dit ’n lekker spookstorie?*’ vroeg een van de mannen, in zijn handen wrijvend van plezier.

‘Nee,’ antwoordde Helena. ‘Het gaat over een... een vrouw.’ Ze kreeg een kleur, en streek de plooiën van haar rok glad rond haar knieën. ‘Och, je mag het boek wel van me lenen, Gert – dan kun je het zelf lezen.’

‘Ag, wie heeft er nou tijd om te lezen?’

Bernard keek me grijnzend aan. ‘Heeft hij jullie tweeën in zijn verhalen gestopt?’

De bergen losten op in de schemering. Ik trok mijn sjaal strakker om mijn schouders. Na een snelle blik op Robert zei ik: ‘Hij vond ons waarschijnlijk het saaiste echtpaar dat hij ooit had ontmoet.’

Het leven hier verschilde voor ons niet veel van ons oude bestaan in Penang. Robert en ik hadden ieder onze eigen slaapkamer, en elke ochtend gingen we samen ontbijten op de veranda. Na afloop begaf hij zich naar zijn werkkamer om aan zijn memoires te werken – daar was hij kort nadat we hiernaartoe waren verhuisd aan begonnen. Voor mij was er niet veel te doen in huis. Liesbet, de vrouw van een van onze gekleurde boerenknechten, maakte schoon en kookte voor ons. Ze was een paar jaar ouder dan ik, een dikke vrouw met brede heupen en een glimlachend rond gezicht dat me deed denken aan de Maleiers in Penang. Om mijn dagen te vullen besloot ik een voortuin aan te leggen bij het huis. De grond was zo droog als het poeder in mijn poederdoos, maar met hulp van Liesbets zoon Pietman zette ik stug door.

’s Avonds zaten Robert en ik te relaxen op de veranda met een whisky-stengah en een gin-pahit terwijl we weer een dag achter de bergen zagen verglijden. Later op de avond, voordat

we naar onze slaapkamers gingen, speelde ik een poosje op mijn piano. Robert zat dan in zijn leunstoel, nipte aan zijn favoriete pu'er-thee en liet zich met gesloten ogen meevoeren op de muziek.

Op de enorme landkaart die in zijn werkkamer is opgeprikt liggen de lage oevers van de Grote Karoo bijna tweehonderdvijftig kilometer ten noorden van Doornfontein. Maar er waren dagen dat het gebied veel dichterbij leek, en ik was ervan overtuigd dat ik zijn eeuwige stilte die zich uitstreckte vanuit het diepste hart van de woestijn kon voelen – zijn stilheid, zijn oneindige leegte. Het herinnerde me aan een verhaal dat ik ooit had gehoord: een stel ontdekkingsreizigers, een echtpaar, was tijdens een expeditie door de Gobiwoestijn verdwaald. Om hun toenemende wanhoop en hopeloosheid te verhullen terwijl ze steeds verder de woestijn in liepen, hielden ze op met praten. Ik heb me vaak afgevraagd wat deprimerender was: de stilte van de woestijn of de stilte tussen de man en zijn vrouw.

Het geluid van de hordeur die opengaat en tegen de muur slaat brengt me terug naar het heden. Ik kijk op van de bladzijde en klap het boek dicht. Liesbet stapt de *stoep* op, met haar gesteven witte schort strak over haar vooruitgestoken buik. Ze komt tegenwoordig nog maar één keer in de week en klaagt dan steevast over haar pijnlijke knieën terwijl ze het huis schoonmaakt.

‘Weer een boek?’ vraagt ze, als ze mijn bord en theekop op haar dienblad zet. ‘Overal in huis boeken, boeken, boeken.’

‘Ja... weer een boek...’

Ze zet haar dienblad neer en neemt me nauwkeuriger op. Ik schenk haar een flauwe glimlach en ga naar binnen met het boek.

In de zitkamer loop ik langs mijn aquarellen van oude winkelwoningen in Penang naar de muur met foto's boven de

Blüthner-piano. Ik leun achterover en bestudeer ze om een bepaalde foto te zoeken. Ik heb er al jaren niet meer naar gekeken, niet echt tenminste.

Veel foto's zijn van Robert en mij met onze twee zonen. Op een paar staan mensen die ons in Penang hebben bezocht: acteurs, parlamentsleden, aristocraten, schrijvers, operazangers. Ik kan me nu hun namen niet eens meer herinneren; ze zijn trouwens vast allang dood. Een ereplaats op deze muur van gevangen tijd wordt ingenomen door mijn trouwportret. Robert en ik staan op de trap van de St George's Church in Penang. Ik hang de iets scheef staande zilveren lijst recht en veeg met mijn wijsvinger het laagje stof eraf.

De mensen hier dachten dat ik mijn boeltje zou pakken en naar Penang zou terugkeren nadat ik Robert had begraven. Er waren dagen dat ik me afvroeg waarom ik dat niet deed. Maar... teruggaan? Waarheen? En naar wie? Iedereen die ik in Malaya had gekend was dood of verdwenen naar een ver land en een ander leven. En toen was overal in de wereld de oorlog uitgebroken en waren de Japanners Malaya binnengevallen. Dus ben ik hier gebleven, een lik verf die door het penseel van de tijd in dit onmetelijke, eeuwige landschap was verwerkt.

Onder mijn trouwportret hangt een foto van twee vrouwen. Hun blouses, jurken en hoeden zijn wonderlijk ouderwets, uit een ander tijdperk: Ethel en ik, allebei met een geweer in de hand, en achter ons de gevel in nep-tudorstijl van de Spotted Dog in Kuala Lumpur. De foto is genomen na een schietwedstrijd op de *padang*. Arme, arme Ethel. Mijn blik glijdt naar de foto ernaast. Ik haal hem van de muur en bestudeer hem in het licht van de ramen. Terwijl ik kijk naar ons vieren – Willie Maugham en Gerald, en Robert en ik – onderuitgezakt in onze rotanstoelen onder de casuarinaboorn in de tuin, gaan mijn gedachten terug naar de twee weken in 1921 toen de schrijver en zijn secretaris bij ons in Cassowary House logeerden.

Ik leg de foto neer. De ochtend overgiet de hellingen van de

bergen in de verte met zijn licht. Het is vandaag de herfstequinox; hier, op het zuidelijk halfrond van de aarde, duren de dag en de nacht precies even lang. De wereld is in evenwicht, maar ikzelf voel me onzeker, uit balans.

Er staat geen zuchtje wind en er is geen enkel geluid te horen, zelfs niet het gebruikelijke humeurige geblaas van schapen in het dal. De wereld is zo stil, zo rustig, dat ik me afvraag of hij niet meer draait. Maar dan, hoog boven het land, zie ik een trilling in de lucht. Een stel roofvogels, ver van hun nest in de bergen. Een paar minuten lang wil ik geloven dat het Brahmaanse wouwen zijn, maar dat kan natuurlijk niet.

Mijn ogen volgen de twee vogels terwijl ze met uitgestrekte vleugels rondzweven en cirkels tekenen op de lege bladzijde van de lucht.